

UPPSALA UNIVERSITET

Hälsolitteracitet

- vad är det och varför är det viktigt?

LUFT konferensen, september 2017

Josefin Wängdahl [josefin@wangdahl.pubcare.uu.se]
Socialmedicin, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap
Uppsala universitet

UPPSALA UNIVERSITET

Hälsolitteracitet passivt och aktivt

From: Vasthövada

UPPSALA UNIVERSITET

Hälsolitteracitet

“Hälsolitteracitet är relaterat till litteracitet och har med människors kunskap, motivation och förmåga att **få tillgång till, förstå, värdera** och **tillämpa hälsolitteracitet** för att kunna göra bedömningar och ta beslut i vardagen som har med sjukvård, sjukdomsprevention och hälsopromotion att göra, för att bibehålla och förbättra livskvaliteten under hela livet”

Sorensson et al, 2012

En persons förmåga att **få tag på, förstå, kommunicera, värdera, använda** hälsolitteracitet för att bibehålla och förbättra hälsan

UPPSALA UNIVERSITET

En person med god hälsolitteracitet kan...

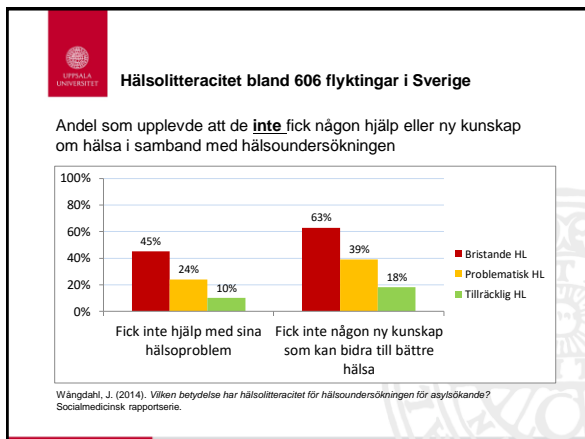
UPPSALA UNIVERSITET

En person med god hälsolitteracitet kan...

UPPSALA UNIVERSITET

Vanligare att personer med begränsad hälsolitteracitet...

- Har svårt att förstå och använda information och instruktioner
- Inte förstår vikten av, deltar i, får nytta av hälsofrämjande insatser
- Använder mer hälso- och sjukvård
- Är inlagda på sjukhus längre
- Ställer färre frågor vid vårdbesök
- Upplever kommunikationen med hälso- och sjukvården som sämre
- Är mindre nöjda med hälso- och sjukvården
- Har sämre hälsostatus
- Förhöjd sjuklighet och förtida död (hos äldre)

Hälsolitteracitet kan påverka...

- Ohälsosamma levnadsvanor
- Onödig ohälsa
- Omotiverade skillnader inom hälso- & sjukvården
- Ojämlighet i hälsa
- Onödiga hälso- & sjukvårdskostnader

= En viktig bestämningsfaktor för hälsa

Hur vanligt och vem har begränsad hälsolitteracitet?

Europeisk kartläggning:
47% begränsad HL

Riskgrupper:
Äldre, lågutbildad, låg socioekonomi
låg social status, utlandsfödd*

* Flyktingar i Sverige, ca 60 % begränsad hälsolitteracitet

Hälsolitterata organisationer

- Gör det lätt för människor att **få tag på, förstå, värdera, kommunicera, värdera, använda** hälsoinformation
- Främjar individers hälsolitterata förmågor
- Kompenserar för individers begränsade hälsolitteracitet

Hälsolitterata organisationer på olika nivåer i samhället behövs.

Hälsolitterata handlingar

- Främjar hälsolitteracitet hos personalen
- Utveckla metoder samverka kring hälsolitteracitet
- Integrera hälsolitteracitet i planering-, utvärdering- och kvalitetsförbättringsarbete
- Utveckla/sprida information som är korrekt, lättillgänglig, lätt att förstå och ta till sig
- Inkludera målgruppen vid utformning av material
- Erbjuder service och navigationshjälp
- Främja bra personlig kommunikation

Tydlig kommunikation

1. Kontrollera förkunskap innan ny info ges
2. Förklara tydligt och använd vardagsspråk
3. Lyft fram de 3 saker som är viktigast
4. Främja frågor och använd öppna frågor
5. Använd teach-back/återupprepning
6. Skriv ner viktiga instruktioner
7. Erbjud användbart pedagogiskt material

Bild: KJV VG Region

Foto: Hälsoverstyret i GBG

Källa: Kriplani, S. and B.D. Weiss, *Teaching about health literacy and clear communication*. Journal of General Intern Medicine, 2006. 21: p. 888-890.

Svenskt material om hälsolitteracitet

www.halsolitteracitet.se

Hälsolitteracitet i korthet

- En individs förmåga att **hitta, förstå, kommunicera, värdera & använda** sig av hälsoinformation
- Begränsad hälsolitteracitet är negativt för hälsan
- Arbete på individ- & samhällsnivå med hälsolitteracitet behövs för att minska risken för onödig ohälsa och ojämlikhet i hälsa

Du kan göra skillnad!

www.halsolitteracitet.se

Filmer, verktyg, metoder, dokument, fakta, mätinstrument, nyhetsbrev...

Urval av källor

Wängdahl J, Lytsy P, Mårtensson L, Westerling R: **Health literacy among refugees in Sweden – a cross-sectional study**. *BMC Public Health* 2014, 14(1):1030.

Wängdahl J, Lytsy P, Mårtensson L, Westerling R: **Health literacy and refugees' experiences of the health examination for asylum seekers - a Swedish cross-sectional study**. *BMC Public Health* 2015, 15:1162.

Sorensen K, Van den Broecke S, Fullam J, Doyle G, Pelikan J, Slonska Z, Brand H, Consortium Health Literacy Project E: **Health literacy and public health: a systematic review and integration of definitions and models**. *BMC Public Health* 2012, 12:80.

Sorensen K, Pelikan JM, Rothlin F, Ganahl K, Slonska Z, Doyle G, Fullam J, Kondilis B, Agrafiotis D, Utters E et al: **Health literacy in Europe: comparative results of the European health literacy survey (HLS-EU)**. *Eur J Public Health* 2015, 25(6):1053-1058.

Berkman ND, Sheridan SL, Donahue KE, Halpern DJ, Crotty K: **Low health literacy and health outcomes: an updated systematic review**. *Ann Intern Med* 2011, 155(2):97-107.

Palumbo R: **Designing health-literate health care organization: A literature review**. *Health Service Management Research* 2016, 0(0):1-9.

Brach C, Keller D, Hernandez B, Bauer C, Parker R, Dreyer B, Schyve P, Lemerise JA, Schillinger D: **Ten attributes of Health Literate Health Care Organizations**. Discussion Paper. Washington (DC): Institute of Medicine; 2012.

Albin SV, Finka I, Kautz-Freimuth S, Stock S: **The evolution of health literacy assessment tools: a systematic review**. *BMC Public Health* 2014, 14:1207.

Mårtensson L, Hensing G: **Hälsolitteracitet, grundbult i patientmötet**. *Läkarskrifningen* 2011, 108(51-52):2718-2720.

WHO Regional Office for Europe: **Health Literacy - the solid facts**. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2013.